

Latweefchu Awises.

Nr. 29.

Zettortdeenâ 18. Subli

1857.

Awischu-sinnas.

Muhsu wezza Keisereene nu taifahs ar muhsu Keisera brahla Veelwirsta Mikaila bruhti, Bahdenes Prinzeffeni, braukt us Berlini un tad pahrnahkt mahjâs. — Indijâ dumpis wehl ne effoht sawaldihits un ir zittôs Indias pilfatôs saldati no paganu tizzibas kas Galendereem deen, effoht dumpi zehluschi. Galenderi zerre, ka ahtri tohs salausihis. — Stalijâ tas dumpis wissur irr sawaloihits tappis un nu teefahm darbs. — Amerikâ Kostarikas semmê nu meers. Dumpineeku Generals Walkers ar kahdeem 300 saldateem nobehdsis us Seemet-Amerikaneru kuggi, jo teem itt ne kas wairs naw bijis ko ehst, ka tiklai 2 wezzas gohwis, 2 sirgi un 2 ehseti. Walkers ar to kuggi nogahjis us Saun' Dr-leânes leelo pilfatu, (skatt. Amerikas lantk.) fur Amerikaneri to ar gohdu usnehmufchi!! To Walkers par saweem breefmigeem pohsta un laupischanas darbeem, ko tai masâ semmitê padarrijis, 2 gaddus tur karrodams, gan ne bij pelnijis, bet ka ar nahwes teefu to noteesa. Bet tâ daschdeen pasaulê eet. Blehdim kahdu laiku eet labbi, kamehr winna stunda wehl naw nahkuse, bet tad dabbu pilnu pekrattitu sohndibas mehru. — Amerikas lantkahrtes isstahstischanâ buhseet lassijufchi par to nelaimigo teizamo kuggineeku Pranklinu, kas pa Seemeta leddus juhru meklejis pehz zetta, fur ar kuggi warretu kluht gare Seemet-Amerikas juhmallu us Kamtschatkas juhru, un ka nesinnas, fur schis gohda wihrs ar saweem nelaimigeem kugga beedreem palizzis. Sinnat ka jaw dasch kuggineeks turpu gahjis winnus usmekleht, un ir gudrais Dr. Kane

ar to puhlejees, bet welti. Nu Pranklina nelaimiga atraitne Galenderu semmê daschu gaddu ar to puhlejusees, kamehr isdeweess naudu, kuggi un zilwekus dabbuht, kas eet Pranklinu atkal mekleht tur fur irr breefmiga falna, leddus un nahwes breefmas deen' un nakt. Schinnis deenâs nu dampkuggis ar skruhwi no Skohtu semmes ohstas aisgahjis Pranklinu mekleht pa leddus juhru. Panehmuschi lihds pahrtikshanu un wissadas leetas un palihdsibu us dauds gaddeem, tâ ka wissadas breefmas ilgi warretu iszeest. Lai Deews tahdeem drohscheem gohda wihreem palihdsi tahdu grehtu bailigu zettu labbi iswaddiht — No Mantes raksta, ka scho gadd ar filku (ehringu) sweiju labbi isdohdotees; effoht brangas filkes. Lai Deews dohd, ka ne buhtu wairs tik dahrgas, jo ar tahdu dahrgumu lauzineekeem grehti deesgan. Ir nabbaga pilfahnteekeem tihri jabrehz ar brehtschanu, ka lauzineeki eesmeklejeschees tahdâ aplam leelâ tirgû, ko par sawu prezzi dabbutufchi badda un kara laikôs, nu ir meera un labbôs gaddôs prassa un ne dohd sawu prezzi bes jo leelakas maksas! Ir jauni laudis atminn, ka seewinas pateize, ja dabbuta 1 pimberi par 15 pauteem (ohlahm), nu nemm 3 pimberus! Ne desmit gaddi, tad par pohdu sweesta 150—180 kapeikus maksaja, birkawu feena par 130 ir 150 kapeikus dabbuta, nu lai maksa lihds 4 rubukeem, un grihb wehl wairak. Kur tad to lauzineeku gohwis, wistas sohjis re. wissas palikkuschas, ka tik dahrgi turr, itt ka trubkuma buhtu un tamdeht trihs-kahrtigi jamakfa? Woi tad taggad ne audsina ar abbolinu un lehzhahm ohtru tik dauds feena ne ka wezzôs laikôs un lohpus un lau-

kus dauds labbaki kobj un irr wairak peena un fweesta ne kà papreeksch, — un tomehr ja mas tad wifs dubbulti jamakfa pilsahtneekam. Dohtum gan ar preeku, ja tiklai ir pilsahtneekem buhtu taggad dubbulta un trihsfahr-tiga eenahkschana ne kà papreeksch bijis. Bet ne kà! To paschu lohni ko wezzòs laikòs dab-bujuschi kungi — teefas kungi, mahzitaji, fkhlas kungi un kas ween tahdòs krohna un pilsata un draudses ammatòs darbojabs — to paschu ir taggad dabbu un ne grascha wairak, laut arri maise un wissa pahrtikschana 2—3 fahrtigi dahrgaka palikkuse, un wehl klagt deenesta laudim jadohd dubbulta lohne *) un ne saimes — bet kungu maise. Kà lai nu pilsahtneeks pahrtiek ja tam pils perreklis un ehdeju papillam, kureem 4 reises par deenu wehders japeebahsch, jo wehders irr un paleek besdibbins, kà feets ko ar uhdeni gribbi pee-leet. Namma mahtes brehz un fuhdsahs, ka wassar' un seem tahm rohkàs effoht tahds leels karstums, ka, tikko rubuli rohkàs nehmuschas, tas ka sneegs rohkà turrehts iskuhst un pagal-lam — ne sinnas! Namma tehwi gan rahj faimneezi, ka nemahkoht tirgù labbi andele-tees, un par dauds dahrgi maksajoht, bet namma mahtes atkal stahsta ar affarahm azzis, ka tirgù nedrihkschoht ne sawu mutti dauds atdar-riht. To pahrdeweji tuhda paleekoht nikni un dascha raitòs prezzei ussehdufees effoht tik leela un islaischoht tahdus wahrdu pirzejam, ka gohda zilweks nedrihkt ne pee-eet klagt pee wefuma, ja negribb tuhda maku atdarriht un doht, zil ween tihl mantu kahrigai pras-siht! Mahzotees weens no ohtra aplam pras-siht — sawjahm naudu nemt. Patihl gan pahrdewejeem — bet ne teem pirzejeem? Bet ko lai schee darra, ja ne gribb baddu zeest? Lauzineeki nu gan paliks ahtri baggati — un pilsahtneeki nabbagi — tà rahdabs! Un tad?

Ta pirzejeem wairs nebuhs naudas tik aplam maksah, — tad beidschoht lauazineekem Deewam buhs japateiz, kad pa wezzam atkal par leh tu naudu warrehs isdoht sawu prezzi. Woi arri tà: pilsahtneekem par wissu sawu prezzi un sawu darbu buhs jafahl uszelt tahds tirgus, ka lauazineeki ne sinnah ne sinnahs kur tik dauds naudas fagrahbt eepirktees ir to waijadfigako leetu! tad buhs sohbins prett sohbin — un tirgù karsch gattaws! Bet karsch naw labs! — tapehz derrefim meeru. Remmeet gohdigu tirgu un ne plehseet, ar warru baggati gribbedami palikt, tad dabbu-seet arri gohdigu tirgu un abbeem buhs labbaki. S—z.

Zaunas sinnas.

Krakawas pilsata (skatt. Ciropas lantk.) 29ta Maija auka ar kruffu un pehrkonu tik breefmigi plohsijusees un tik tumfchi palizzis, ka kahda atraitne ar 5 behrneem, gaididama pastara deenu, dohmajusi — nu buhs — un negribbedama sawu behrnu mohkas ar azzim redseht, patti pakahrusees. — Atkal kahda pilsatna Pruhshòs wihrs gaididams 1ma Zuhnija kometu un pasauls gallu un tam-deht gan schà gan tà kahrums un lihgsmbàs sawu mantu istehrejis, un kas wehl bij atliz-zees klobsterim isdahwinajis, gaidijis pirmo Zuhniju, pee meefas un dwehseles pliks no-taisijees. Trihzedams un drebbedams sehde-jis lihds pufsnakti, un gaisminai austoht wairs ne sinnajis ko teikt ko darriht. Bet kad nu wehl mihla faulite tikpat jauka un laip-niga kà jaw allasch, atkal uslehkuse un no pastara deenas ne sinnas — kad nu kulla un wehders tuksch, nabbadsiba klagt un reds ka pee-krahpts, — tad pats pakahrees. Tà eet teem, kas ne to fwehtu Deewa wahrdu, bet mahaus un kauschu mehles tizz. Tahdu effoht dauds, kas sawu netizzibu un sawus mahaus ar affarahm nu noschello. — Roh-mas pilsata fwehtu deenà kahda draudse no

*) Zelgawas wezza basnias gramata stahw peesibmehts, ka Mahwischu mahzitais (nu buhs 100 gaddi), sawam fut-scheram lohni dewis: 8 dahlderus un 1 pahri kuryu. Weitas ne puffi tik dauds dabujuschas. Zil nu prassa?

basnias isgahjuse ar swehtahm bildehm un færogeem un dseedadama pa eelahm steigajuse, kà jaw Kattoli darra pehz sawas tizzibas. Us reisi kahds blehdis un saglis, kas lauschu druhsmà labpraht eejauzahs, jo tad sagteem isdewigs laiks us kullu islaupischanu, — eekleedsees: Uhre! nu ta swaigsne klah! Tikko laudis scho wahrdu dsirdejusch, tad pahrbihjuschees sahkuschi behgt un fkreet kà amis no wilka! Sagteem nu brangi isdewees pulksteenus, naudu, dohses un lafkatus no kabbatahm iswilkt, un feewischkeem gredsenus, brofches, krelles, bantes un aubas un lafkatus nolaupiht.

— 3.

Skudra.

3.

Skudras labbi usmannigas. Jebfchu ne wahrdinu ne runna, tatschu weena ohtru labbi saproht. Sarunnajahs ar simehm, un simehs weena ohtrai dohd zaur taustineem, gan arri zaur schohkleem ar ko leegi kohsch. Ja lassitais skudras galwu aprauga, tad reds tur preekschâ turwu pee azzim, diwi lohzigus radfianus ar kurreem dauds tausta apfahrt. Schohs radfianus fauzu par taustineem, un schee skudrahm, ka ir zitteem kullaineem, kà par aufim ar ko smalki dsird un usmanna. Ar scheem arri dohd sinu saweem beedreem. Ko weena sinn, to drihs zittas dabbu sinnaht, tapehz arri, ja tik weena patte skudra peetapuse klaht pee meddus pohdina, — ne zil ilgi ir zittas buhs klaht, fainneezei par leelahm dufmahm, kas sawu meddu ne glabba preeksch skudru mehleh. Get skudras ir tahtu zektu ka lai dabbutu kas tahm patihk, — un eebradada ne retti labbi plattu zektu. Pawissam winnas kahrigas pehz saldumeem un saldus lahfitas itt labpraht usfihsch. Tapehz us kohku un krumu un sahlu lappahm melle to saldumu ko islaisch kullainischi ko par lappu uttehm fauz, un kas wissuwairak masi, sakti,

— jebfchu rohdahs ir pelleki, bruhni, melni, — daschureisi leelâ pulkâ beesi kohpâ, tà kà lappas woi jauni kahtini ar teem wissai apklahiti. Schahm skudras ne retti klah, laisidamas tahs saldus pillites kas lappu uttehm ispill, woi pat winnas leegi speesch lai dohd mihtu saldumiau. Rohdahs pat skudru sortes kas tahdas salduma-uttites eenes sawâ puhne un tur winnus mihtligi farga un kohpj lai paschahm derr kà par flauzamahm gohwim, kam peeninsch saldus ka zuffurs. — Sweschas leetas skudras sawâ puhne ne zeesch. Tapehz ja kahdu nosprahguschu wardu woi pelli tur eeleek, skudras drihs wissu nohd, tà kà gallâ kaulini ween atleek.

Skudras arri dufmigas un turrahs prettim, ja winnas kaitina. Zrr gan drihs wissahm eekschâs ittin simehs skahbums, ko tahs warr ispluhdinah, kad gribb, us sawu prettineeku. Ja kahdu lafkatinu usleek puhnei wirsâ, skudras drihs jo apflappina ar sawu skahbumu, — un noemtam lafkatinam nu skahba smarscha. Scho skahbumu apteekeri arri salassa, — jo derrigs tas dascham flimmam zilwekam. Bet zittahm skudrahm, — tik tehwineem ne, — arri dsellons ar ko dselt druszin simehuma lihds peelaisdamas. Arri leels spehks skudrahm eeksch winnu schohkleem, ar ko dauds ko isdarra, ar ko nefs prohjam sawu laupijumu, kas ne retti leelaks ne ka patte skudra. Daschureisi arri diwi, trihs un wairak skudras dohdahs kohpâ, kahdu nastu zelt woi aisnest, woi kahdu eenaidneeku uswinneht. Kohsch ar saweem schohkleem itt warreni un pikti, un eekohduschas lehti ne laisch waktam. Tapehz eeksch Amerikas, tur brihnum leelas skudras, ja zilweks kahds netihscham eegreesees ar nasi woi kaut kà eezirtees, un gribb faturrecht kohpâ wainas gabbalus kà fashuhtus, — nemm skudras, leek winnas eekohstees tà kà tee wainas gabballi kohpâ fanahk, tad norauj skudrahm meefas. Galwas ar saweem schohkleem, kas nikni eekohduschees turr zeeti, — un tà warr gal-

was pamest un gaidiht lihds kamehr wainas weeta fareetuse.

Skudras zittas arri karro daschureisi prett tahdahm kas zittai puhnei peederr; — un breefmigs tahds karsch, — neganti wiinnas tad dufmigas un karra plazzis pilns ar nokautem, ar nokohstahm kahjahm, galwahm, meefahm: tee breefmigi schohkli lihds ar dseloni wiinnahm par sohbineem un par plintehm un par dischgabbaleem, — un no tahdahm karroschanahm un kaufchanahm warretu arri wehl garras karra sinnas islaist. Bet schahs tahdas skudras karrodamas muhsu semme wehl ne esmu redsejis, tapehz tik to warretu stahstiht, ko zittur redseja, un ja lassitajam patihl ko dsirdeht no skudru karreem, tad zittu reisi tahdas sinnas warr doht. Zo tik ween wehl schè peeminnu, ka rohdahs skudru forte kas farkana un patte ne warr lahga us-turretees, ja wehrgas naw kas preefsch wiinnahm strahda, — tapehz iseet ar karra spehku aplaupiht zittu skudru puhnei, tur melnas skudras. Ja isdohdahs, tad no turrenes ar warru pahrnesh melnas par wehrgahm, par strahdneezehm.

No skudrahm brihnischigahm, kas sweschu semmu gabbalos, eefsch Amerikas un zittur, wehl dauds brihnuma leetas warretu stahstiht.

H. K—ll.

• Smeecklu stahstini.

Kahda weeta, tur pee galda kahrtes speh-leja, peegahje kahds swesch zilweks, kurream bij garsch deggunu un weenam kahrtschu speh-letajam us kam meesu atspeedees kahrtes skattijees. Tam tahds weefis us kammeesi gulloht nepatizzis, no ta grippedams waktà tapt, liz-zees ka steigdamees nehdohgu no kabbatas iswilzis few deggunu schnauktu, bet sakerr,

ne sawu, bet sawa weefa, pahr kammeesi pahrkahrtsu deggunu. Kad schis, ka sabih-jees atrahwees, tad spehletais eefauzees: „At, nenemmeet par taunu, es dohmajohs sawu deggunu sakehris.“

Kahds schihdu puischelis pee sagschanas tappe nokehrtis un dabbuja ar pahtagu labbu maksu. Pehz tam sagge wehl ohtru reisu, wiinnam tappe tapatt ar pahtagu maksahs, un treschu reisu tahda patti makfa zittà weeta dohta. „Ai woi!“ fazzija puisis: „Nu jaw tas tà irr, ka man ne buhtu wairs brihw sagt.“

M. B.

Wahrdu mihklas usminneschana no

Nr. 28. irr:

„Dumpis — rumpis.“

Gluddinoschanas.

Keweles muischà, pee Wezs-Nuzes, taps ifgaddà diwi tirgi tai 12tà Zuhli un 4tà Oktobri noturreit. Schinni gaddà bes tulles. 1

Kewelè, tai 17tà Zuhni 1857.
(Nr. 14.)

Feldberg.

Gallamuischas Dankaru fainneekam irr 19tà Zuhni nakti iseijscht no gannibahm diwi tirgi, weens tumfschi melns, 6 gaddu wezs, ohtris pellesi melns, 10 gaddu wezs, abbi bes kahdahm shmehm, sagti. Kas schohs sirgus usrahda, dabnu zaur Gallamuischas pagasta-teesu 15 rub. sudr. pateizibas nandas ismaksatus. 1

Pehster Schlisshle, preefschneek.
Allunan, teefas ffrühweris.

Zelgawà pastes celà Nr. 5 pee ahkafalleja Bonzela warr dabhuht labbus rijas-sectus un wiffadus makscherus. 1

Zaunà muischà Saldas Kirsphele scho gadd un ir zittos gaddos us preefschu ne kahds tirgus wairs netaps turrehts. 1

Brihw drikkcht.

No juhrmassa-gubernements augstas waldischanas puffes: Kanzlei-Director W. Gruner, siew. Censor. Zelgawà, tai 15. Zuhli 1857.

No. 134.